

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 1962

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΕΠΑΜ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Παν. Πουλίτσας, παρουσιάσας τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γρηγορίου Οἰκονομάκου «*Le Fanatisme*», ἐν Ἀθήναις 1961, εἶπε περὶ τοῦ περιεχομένου του τὰ ἑξῆς.

Ὁ ἔγκριτος φιλόλογος καὶ γυμνασιάρχης κ. Γρηγόριος Οἰκονομάκος, γνωστός ἐξ ἄλλων ἐργασιῶν αὐτοῦ, οἶαι «Ἡ Ἑλληνικὴ συντηρητικὴ ἰδεολογία», «Ἡ δολιεύσις τῶν ἑξετάσεων» καὶ λοιπαί, ἐδημοσίευσεν ἑσχάτως γαλλιστὶ συγγραφὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Φανατισμὸς», ἣν εἶχεν ἄλλοτε ὑποβάλει καὶ ἐπιτυχῶς ὑποστηρίζει ὡς ἐνάισιμον διατριβὴν εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Παρισίων. Ἐν τῇ διατριβῇ ἢ μᾶλλον πραγματεία ταύτῃ ὁ συγγραφεὺς διερευνᾷ τὰ κατὰ τὸ ὁμώνυμον καὶ δυστυχῶς λίαν γνωστὸν καὶ παρ' ἡμῖν ἀνώμαλον ψυχικὸν καὶ κοινωνικὸν φαινόμενον καὶ πάθος.

Τὸ ὅλον ἔργον διαιρεῖται κυρίως εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ πρῶτον ἀναφέρεται εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ φανατισμοῦ. Διακρίνει δὲ ὁ συγγραφεὺς τέσσαρας θεμελιώδεις μορφὰς αὐτοῦ, ἧτοι 1) τὸν θρησκευτικόν, 2) τὸν πολιτικὸν καὶ κοινωνικόν, 3) τὸν ἐπιστημονικὸν καὶ 4) τὸν αἰσθητικὸν φανατισμόν. Ἐν 5ῳ κεφαλαίῳ ἀναζητεῖ τὰ κοινὰ γνωρίσματα πασῶν τῶν μορφῶν τοῦ φανατισμοῦ, ἑξετάζει δ' ἐπίσης τὴν ἀμοιβαίαν τῶν μορφῶν διείσδυσιν, τὴν ἐπέμβασιν ἐλατηρίων ἄλλης φύσεως, οἷα τὸ οἰκονομικὸν συμφέρον, ἡ φιλοδοξία, ὁ ἔρως καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τὴν κοινωνικὴν τῶν φανατικῶν συμπεριφορὰν πρὸς τοὺς ὁμόφρονας καὶ τοὺς ὁπαδούς, πρὸς τοὺς οὐδετέρους καὶ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν.

Τὸ δευτέρον μέρος, ἐν ᾧ ἀναζητεῖται ἡ ἐρμηνεία τοῦ φανατισμοῦ ὑποδιαιρεῖται εἰς δύο τμήματα, ἐν τῷ πρώτῳ δ' αὐτῶν ἑξετάζονται οἱ ἑξωτερικοὶ ἢ δευτε-

ρεύοντες ὄροι ἢ παράγοντες οἱ συντελοῦντες εἰς τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῶν μορφῶν αὐτοῦ, ἦτοι 1) ὁ ἔμφυτος ἀτομικὸς χαρακτήρ, 2) ἡ φυλή, ἦτοι ὁ φυλετικὸς χαρακτήρ, 3) τὸ φύλον, 4) ἡ ἡλικία, 5) τὸ φυσικὸν περιβάλλον, 6) τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον, 7) ἡ ἱστορία τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ομάδος καὶ 8) ἡ παροῦσα γενικὴ κατάστασις τοῦ ὑποκειμένου, ἥτις καθορίζεται, τὸ μὲν ὑπὸ ἀτομικῶν συνθηκῶν, ὡς ἡ μόρφωσις, ἡ ὑγεία καὶ ἡ πενία ἢ ὁ πλοῦτος, τὸ δ' ὑπὸ κοινωνικῶν περιστάσεων, ὡς ἡ οἰκογένεια, τὸ ἐπάγγελμα, ἡ κοινωνικὴ τάξις καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ ὁ συγγραφεὺς ὁρμώμενος ἀπὸ τοῦ Θουκυδίδου, πρώτου παρατηρήσαντος (ἐν τῷ 77ῳ κεφ. τοῦ Α' βιβλ. τῆς συγγραφῆς του) ὅτι «ἀδικούμενοί τε οἱ ἀνθρώποι μᾶλλον ὀργίζονται ἢ βιαζόμενοι τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ ἴσου δοκεῖ πλεονεκτεῖσθαι, τὸ δ' ἀπὸ τοῦ κρείττονος καταναγκάζεσθαι», διερευνᾷ τὴν μεταξὺ πίεσεως καὶ ἀντιδράσεως σχέσιν ἐν τῇ περιοχῇ τῶν ψυχικῶν καὶ τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, καταλήγει (σελ. 339) δ' εἰς μαθηματικὴν διατύπωσιν σχετικοῦ νόμου, καθ' ὃν ἡ ἀντίδρασις εἶναι πάντοτε ἀνάλογος πρὸς τὴν τετραγωνικὴν ρίζαν τῆς πίεσεως.

Ἐν τῷ ἐτέρῳ τμήματι, ὁ συγγραφεὺς ἀναζητεῖ τὴν οὐσίαν τοῦ φανατισμοῦ, ἦτοι τὰς βαθύτερας αἰτίας ἢ ἀρχὰς ἢ πηγὰς αὐτοῦ· συμφωνῶν δ' ἐν τούτῳ πρὸς ἄλλους ἐρευνητάς, ἀνευρίσκει τελικῶς τέσσαρας βαθεῖας ροπὰς ἢ τάσεις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος, αἵτινες κατ' αὐτὸν διέπουν τὸ ὄν ἐν γένει, ἦτοι 1) τὴν ἀλλοκεντρικὴν, 2) τὴν ἐνοποιόν, 3) τὴν συντηρητικὴν καὶ 4) τὴν ἐγωκεντρικὴν τάσιν.

Ἐν κατακλείδι ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὸ δυνατὸν τῆς καταπολεμήσεως τοῦ φανατισμοῦ, ἦτοι τὸ πρόβλημα τῆς προλήψεως καὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, ὑποστηρίζει δ' ὅτι ὁ ἀνθρώπος, ὅστις διὰ τῆς ἐλευθέρας βουλήσεως αὐτοῦ ὑπερνικᾷ ἐνίοτε τὴν Μοῖραν, δύναται ὑπὸ εὐμενεῖς περιστάσεις νὰ ἀποφύγῃ ἐπίσης τὸν φανατισμόν. Ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ φανατισμοῦ δύναται νὰ διεξάγεται ὑφ' ἐκάστου ἀνθρώπου διττῶς· α') ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως· πρὸς τοῦτο μεγίστην σπουδαιότητα ἔχουσιν ἡ σπουδὴ τῆς χαρακτηρολογίας καὶ ἡ αὐτοψυχανάλυσις δι' ὧν εὐοδοῦται ἡ αὐτογνωσία. β') ἐν τῇ περιοχῇ τῆς κοινωνίας· ἐνταῦθα μέγιστη δύναται νὰ εἶναι ἡ συμβολὴ καὶ ἄλλων θεσμῶν, ἰδιαιτέρως δὲ τῆς οἰκογενείας, τοῦ σχολείου, τοῦ κράτους καὶ τῶν διεθνῶν ὀργανώσεων.